

รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน ณ ชุมชนชาวมอญ ตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

A Form of Cultural Tourism for Community Based Tourism of Mon Community at Bangpasri Sub- District, Banglan District, Nakhon Pathom Province

นิลุบล คงเปรม

สาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
nilubon2557@gmail.com

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ 1) เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนชาวมอญ ตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม 2) เพื่อศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3) เพื่อศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างมี 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชนจำนวน 8 คน 2) ผู้ประกอบการจำนวน 2 คน และ 3) ชาวบ้านในชุมชนจำนวน 20 คน เครื่องมือในการศึกษา 1) สัมภาษณ์เชิงลึกด้านบริบทของชุมชน ทรัพยากรในพื้นที่ ทรัพยากรท่องเที่ยว ทรัพยากรทางวัฒนธรรม รูปแบบการท่องเที่ยว หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 2) แบบสังเกตการณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ อภิปราย และสรุปผล

ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทชุมชนชาวมอญ ตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม อพยพมาจากตอนใต้ของสหภาพพม่า วิถีชีวิตเรียบง่าย ประกอบอาชีพ ทำนา และยึดถือประเพณีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ 2) ปัญหาอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าเกิดผลกระทบด้านบวก คือ ชาวมอญตระหนักถึงการอนุรักษ์วิถีชีวิตและประเพณีดั้งเดิม และการมีอาชีพเสริมคือ ขายสินค้า และผลกระทบทางลบ คือ ปัญหาขยะ ห้างน้ำไม่เพียงพอ และทรัพยากรในพื้นที่เสียหาย เนื่องจากขาดงบประมาณในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และ 3) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพราะ มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและยังอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของบรรพบุรุษ และนักท่องเที่ยวเข้ามาศึกษาเรียนรู้ด้านวิถีชีวิต ภาษา และการแต่งกาย โดยการจัดการบริหารของชาวมอญ

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, ชาวมอญ

Abstract

The purposes of this research were to: 1) find out the circumstance of Mon local community at Banglan District, Nakhon Pathom; 2) find out the difficulties in managing tourism by the local community; and 3) find out the ways of cultural tourism for community based tourism. The target groups were: 1) eight local leaders; 2) two entrepreneurs; and 3) twenty local people. The instruments were: 1) in-depth interview about community context such as travelling resources and cultural resources as well as the form of travel and the policies of travel by community; and 2) an observation form. After that all data were analyzed, discussed, and summarized as descriptive writing.

The research found that: 1) the community context of Mon local community at Bangpasri, Banglan District, Nakhon Pathom had migrated from Myanmar. It was about their lifestyle of people here, were very simplified, relying on each other, and behaving as the way of their ancestors did. They worked as farmer; 2) the difficulties on managing tourism by community, the positive impact

were to make local people aware of traditional conservation and to increase their income from selling products. In contrast, the negative impacts were lots of waste, insufficient toilet for tourists, and lacking of a good care for local resources which damaged a good atmosphere of the community and they have not enough budget to solve all problems and 3) the way of cultural tourism for sustainable tourism was absolutely real because there were a vast majority of valuable and cultural resources which could be conserved since their ancestors until their generation. In addition, this community allowed tourists to see the local's lifestyle, language, and costume which attracted travelers from worldwide to visit this community.

Keywords: tourists, cultural tourism, community - based tourism

1. บทนำ

ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว เนื่องจากความหลากหลายทางทรัพยากรการท่องเที่ยว เว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์ (<http://www.thairath.co.th> , 02/07/2558) กล่าวว่าในปี พ.ศ. 2557 เปิดเพียงถึงสถิติการท่องเที่ยวไทยว่า มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาเที่ยวประเทศไทย 24.77 ล้านคน นำรายได้เข้าประเทศ 11.47 ล้านบาท โดยมีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวประเทศไทยมากที่สุด 3 ประเทศแรก ได้แก่ จีน มาเลเซีย และรัสเซีย ตามลำดับ

เว็บไซต์สารสนเทศอุดรธานี (<http://www.udonthani.go.th>,02/07/2558) กล่าวไว้ว่า สาเหตุที่นักท่องเที่ยวเลือกเดินทางมาประเทศไทยเพราะประเทศไทยมีจุดแข็งด้านการท่องเที่ยวที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์ อีกทั้งคนไทยยังมีการบริการที่ดี มีมิตรภาพที่งดงามเป็นเจ้าบ้านที่ดี และมีเอกลักษณ์ทางด้านประเพณี วัฒนธรรม อันทรงคุณค่า สุภรณ์ โอเจริญ (2541) กล่าวไว้ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอันหลากหลายและโดดเด่น ในภูมิภาคต่างๆ เช่น ชุมชนชาวมอญ ที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนานเป็นต้นแบบวัฒนธรรมบางอย่างของหลายชนชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในปัจจุบัน อาศัยอยู่ในภูมิภาคต่างๆในประเทศไทยและในจังหวัดนครปฐม ชาวมอญมีประเพณี วิถีชีวิตและภาษาที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่ชัดเจน พิศาล บุญผูก (2552) ได้กล่าวถึง ชาวมอญในจังหวัดนครปฐมไว้ว่า มีชาวมอญอาศัยอยู่ 2 อำเภอด้วยกัน คือ เขต ตำบลขุนศรี อำเภอไทรน้อย และเขตบางภาษี อำเภอบางเลน ซึ่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประเพณีของชาวมอญมีเอกลักษณ์ที่มีความโดดเด่น คือ ศิลปวัฒนธรรมมอญ การแต่งกายตามอัตลักษณ์ของชาวมอญ โดยกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่นของชุมชนชาวมอญ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม คือ ขบวนแห่ปลา ในประเพณีสงกรานต์ การรำมอญ การแสดงทะเลมอญ พิธีกรรมต่าง ๆ ภาษามอญ การแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติในพื้นที่ ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยรามัญ วัดบึงลาดสวย ซึ่งเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของชาวมอญ โดยการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนชาวมอญ เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและ เพื่อศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาวมอญ ตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เพื่อเป็นแนวทางให้นักท่องเที่ยวเกิดจิตสำนึกและเคารพในความต่างทางชาติพันธุ์ ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งนำไปสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืนและเป็นการสร้างแรงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนได้อย่างดีอีกด้วย

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยครั้งนี้ได้นำแนวคิดและทฤษฎีมาเป็นกรอบในการศึกษา ดังต่อไปนี้

นักท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี(2544) ได้ให้ความหมายของนักท่องเที่ยวหรือผู้เดินทางไปที่ท่องเที่ยวว่ามีความหมายรวมถึงผู้เดินทาง 2 ประเภทคือ

1. นักท่องเที่ยวค้างคืน (tourists) คือ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราวซึ่งพักอยู่ในประเทศที่มาเยือนตั้งแต่ 24 ชั่วโมงเป็นต้นไป เพื่อพักผ่อน พักฟื้น ทัศนศึกษา ประกอบศาสนกิจ ร่วมการแข่งขันกีฬา ติดต่อธุรกิจ ร่วมการประชุมสัมมนา

2. นักท่องเที่ยวไม่ค้างคืน (Excursionists) คือ ผู้เดินทางมาเยือนชั่วคราวและอยู่ในประเทศที่มาน้อยกว่า 24 ชั่วโมง

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ปี พ.ศ. 2551 ได้ให้คำจำกัดความนักท่องเที่ยวคือ ผู้เดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเพื่อประโยชน์ในการพักผ่อนหย่อนใจ การศึกษาหาความรู้ ความบันเทิงหรืออื่นใด

James, Lancaster (2013) กล่าวว่า นักท่องเที่ยวในปัจจุบัน นิยมการเดินทางท่องเที่ยวซึ่งเป็นการพัฒนาตนเองไปในตัว เช่น การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เช่น เรียนรู้วัฒนธรรมและกิจกรรมในแต่ละท้องถิ่นที่เดินทางไปเยือน

ดังนั้นนักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่เดินทางจากที่หนึ่ง ด้วยวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น การพักผ่อน เยี่ยมญาติ ฯลฯ รวมทั้งการเดินทางเพื่อพัฒนาตนเองและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ทางด้านวัฒนธรรมและกิจกรรมในท้องถิ่นที่ไปเยือน โดยสามารถแบ่งนักท่องเที่ยวเป็น 2 ประเภท คือ นักท่องเที่ยวค้างคืนและนักท่องเที่ยวไม่ค้างคืน

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ การเดินทางเพื่อการเรียนรู้ การชมการแสดงศิลปะ การเดินทางเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมงานเทศกาล หรือเหตุการณ์สำคัญต่าง ๆ การเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวในอนุสาวรีย์ การเดินทางเพื่อเรียนรู้ธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวบ้าน พยอมน ธรรมบุตร (2548) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่า การที่คนเราสนใจการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น มาจากความต้องการที่จะศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรม ชาติและการดำรงชีวิตที่แตกต่างจากที่อาศัยอยู่เดิม เนื่องจากคนเรามีสัญชาตญาณของความอยากรู้อยากเห็นในตัวเอง วัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่เป็นจุดหมายปลายทางของการเดินทางท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะสนใจวิถีชีวิต ทัศนคติ วัฒนธรรม ศิลปะอุตสาหกรรม และกิจกรรมนันทนาการของชุมชน ท้องถิ่น นักท่องเที่ยวจะเยี่ยมชมและศึกษาแหล่งประวัติศาสตร์ ศิลปะ มหกรรมและงานแสดงสินค้า หัตถกรรม พิพิธภัณฑสถานทุกประเภท ศิลปะการแสดง และทัศนศิลป์ ตลอดจนแหล่งมรดกต่างๆ

ลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่าลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญมีอยู่ 9 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรมและประเพณี โดยยึดหลักที่ว่าต้องอนุรักษ์ทรัพยากร ไว้ให้ดีที่สุดเพื่อสามารถสืบต่อถึงอนุชนรุ่นหลัง
2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่มีการจัดการอย่างยั่งยืนทั้งเชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยยึดหลักที่ว่าด้วยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือกระทบน้อยที่สุด
3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้คงไว้ซึ่งวิถีชีวิตของท้องถิ่นในแง่สังคมและวัฒนธรรม โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการ ศึกษาความแตกต่างทางด้านสังคมและวัฒนธรรม อันหลากหลาย
4. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักท่องเที่ยว ผู้ดูแลแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความรู้และประสบการณ์ พร้อมทั้งมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
5. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ แหล่งท่องเที่ยวและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น
6. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะการบริการท่องเที่ยวครบตามเกณฑ์แห่งการอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยยึดหลักที่ว่าต้องให้ธุรกิจท่องเที่ยวเน้นในเรื่องอนุรักษ์วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
7. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพิ่มคุณค่าของประสบการณ์ที่ได้รับ ทำให้ต้องการกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก โดยยึดหลักที่ว่าต้องมีกิจกรรมท่องเที่ยวตรงตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

8. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึงขีดความสามารถรองรับของพื้นที่และความสะอาดของพื้นที่ โดยยึดหลักที่ว่าต้องไม่เกิ่นขีด ความสามารถรองรับของพื้นที่ในทุกๆด้าน และต้องดูแลรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวอยู่เสมอ

9. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะต้องเป็นการท่องเที่ยวในลักษณะที่คำนึงถึง ความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยยึดหลักที่ว่าต้องป้องกันรักษาความปลอดภัย แก่นักท่องเที่ยวอย่างเข้มงวด เพื่อให้นักท่องเที่ยวอบอุ่นใจ

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ผู้อื่น และย้อนกลับมามองตัวเองอย่างเข้าใจในสรรพสิ่งของโลกที่ไม่สามารถแยกตัวออกจากกันได้ ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ฉะนั้น องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญจึงควรมี 6 ด้านดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น อันประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ 10 ประการคือ

- 1.1 ประวัติศาสตร์และร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่ยังปรากฏให้เห็น
- 1.2 โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานต่าง ๆ
- 1.3 งานสถาปัตยกรรมเก่าแก่ดั้งเดิมในท้องถิ่นและสิ่งปลูกสร้าง ผังเมืองรวมทั้งซาก ปักหักพัง
- 1.4 ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม ภาพวาด รูปปั้น และแกะสลัก
- 1.5 ศาสนารวมถึงพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา
- 1.6 ดนตรี การแสดงละคร ภาพยนตร์ มหรสพต่าง ๆ
- 1.7 ภาษา และวรรณกรรม รวมถึงระบบการศึกษา
- 1.8 วิถีชีวิต เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การทำอาหาร ขนบธรรมเนียมการรับประทานอาหาร
- 1.9 ประเพณี วัฒนธรรมพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียม และเทศกาลต่าง ๆ
- 1.10 ลักษณะงานหรือเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีการนำมาใช้เฉพาะท้องถิ่น

2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อมโดยมีการเรียนรู้สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรม เพื่อปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการทางการท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และได้ผลตอบแทนสู่ธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม อีกทั้งช่วย อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับรู้และได้ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เป็นการตลาดท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นมีส่วนร่วมในการพัฒนาหรือการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบ และได้รับผลตอบแทนเพื่อกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2550) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน ซึ่งมองว่าคนและชุมชนมีบทบาทในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมกับส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีแหล่งธรรมชาติเป็นบทเรียนของการพัฒนาประเทศ
โครงการพัฒนาหลายโครงการเป็นโครงการที่ดีแต่ไม่สามารถทำได้เนื่องจากมองที่โครงการเป็นตัวตั้งไม่ได้มองที่ประชาชน
ดังนั้น การให้บทบาทและความสำคัญของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาที่ยั่งยืน
ในส่วนขององค์กรประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชน เห็นว่าหากจะให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศยั่งยืนต้องมองที่ชุมชนเป็น
ศูนย์กลาง จึงเกิดแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นตั้งนั้น

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากสถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน (www.cbt-i.org, 08/08/2558) กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยว
โดยชุมชน มี 7 องค์ประกอบดังนี้

1. มีองค์กรหรือกลไกในการบริหารจัดการท่องเที่ยว
 - 1.1 มีองค์กรหรือกลไก ที่เกิดจากการรวมตัวของคนในชุมชน เพื่อเป็นแกนนำในการบริหารจัดการท่องเที่ยว
 - 1.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว
2. มีระบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
 - 2.1 มีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน และกฎกติกาที่ใช้ในการบริหารการท่องเที่ยวและสามารถ
เชื่อมโยงกับการพัฒนาด้านอื่นๆ ของชุมชน
 - 2.2 การเสริมศักยภาพของคนในกลุ่มท่องเที่ยวและชุมชน
 - 2.3 การปฏิบัติตามกฎระเบียบและรูปแบบที่ใช้สำหรับบริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชน
 - 2.4 การตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับชุมชนอย่างยั่งยืน
3. สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชน
 - 3.1 สนับสนุนการพัฒนาชุมชน
 - 3.2 กระจายรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเป็นธรรมและสร้างโอกาสในการมีรายได้เสริม
4. ส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชน
 - 4.1 กลุ่มท่องเที่ยวมีข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมในท้องถิ่น
 - 4.2 มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากภายในสู่คนภายนอก
 - 4.3 มีกฎ กติกา และแนวทางเพื่อเคารพและปกป้องวัฒนธรรมชุมชน
 - 4.4 กลุ่มท่องเที่ยวมีการส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบต่อวัฒนธรรม
5. มีส่วนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกับชุมชน
 - 5.1 กลุ่มท่องเที่ยวมีข้อมูลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - 5.2 มีการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน
 - 5.3 จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ
 - 5.4 มีการป้องกัน จัดการ และแก้ไขปัญหาเฉพาะ
6. สร้างการเรียนรู้
 - 6.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการเรียนรู้ความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนให้แก่ผู้มา
เยือน
 - 6.2 สร้างจิตสำนึกและองค์ความรู้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งคนในชุมชนและผู้มา
เยือน
7. มีการบริการที่ดีและปลอดภัย ทั้งด้านที่พัก ยานพาหนะ นักสื่อความหมายท้องถิ่น เจ้าของบ้าน และการ
ประสานงานที่ดีระหว่างกลุ่มในชุมชนเพื่อให้บริการ

3. วิธีดำเนินงานวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิข้อมูลเกี่ยวกับชาวมอญ โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง
เช่น การศึกษาแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนชาวมอญ นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น ห้องสมุด

และสื่ออินเทอร์เน็ต โดยการรวบรวมประวัติชุมชนชาวมอญ การดำเนินงานของชุมชนชาวมอญเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และหาสาเหตุของปัญหา แนวทางการดำเนินงานการแก้ปัญหาในหมู่บ้านชาวมอญ

2. ข้อมูลปฐมภูมิ มีการศึกษาและสำรวจสถานที่จริง คือ ชุมชนชาวมอญ ตำบลบางภาษี เพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากบุคคลที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อดีตผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการ และประชากรในชุมชน โดยมีวิธีการตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาวิเคราะห์ประมวลผล

3. การสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อสอบถามผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน อดีตผู้ใหญ่บ้าน ผู้ประกอบการ และชาวบ้านในชุมชน โดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ ในพื้นที่และหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง คือ บริบทชุมชน ทรัพยากรที่มีอยู่ รูปแบบการท่องเที่ยว หลักการท่องเที่ยว โดยชุมชน ปัญหา และข้อเสนอแนะ

4. วิเคราะห์ผล ข้อมูลที่ได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์และบรรยายเป็นบทความ

4. ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 7 ประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อมูลบริบทชุมชน ชาวมอญมีวิถีชีวิตชุมชนนั้นเป็นแบบเรียบง่าย ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำงานงานหัตถกรรมเครื่องจักรสาน เพื่อเป็นรายได้เสริม และยังคงมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและวิถีชีวิตยังคงนับถือพระพุทธศาสนา อย่างเหนียวแน่น วัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิมและเอกลักษณ์การแต่งกายที่โดดเด่นในพื้นที่ชาวมอญ จุดเด่นการท่องเที่ยว คือการท่องเที่ยวที่อิงกับวัฒนธรรม ประเพณี และการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์และดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ต้องการศึกษาการ วัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญ

ประเด็นที่ 2 ข้อมูลทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ มีความเป็นเอกลักษณ์ของบ้านที่เป็นทรงไทยประยุกต์แทบทุกหลังคา เรือน โดยชาวมอญจะให้ความสำคัญกับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมาก จะเห็นว่าชาวมอญเผยแพร่และส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น การทำนา การลงแขกเกี่ยวข้าว การเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่ง เพื่อเป็นการดำรงไว้ซึ่งความเป็นอยู่วิถีชีวิตที่พึ่งพาอาศัยทรัพยากร ในพื้นที่ที่มีอยู่ และเป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ

ประเด็นที่ 3 ข้อมูลด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ในชุมชนชาวมอญมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ คือสวนกล้วยไม้ ทำน้ำให้อาหารปลา ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์เช่น วัดบึงลาดสวยซึ่งเป็นวัดเก่าแก่ของชาวมอญ ศาลพ่อปู่ ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยรามัญ และทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เช่น พิธีกรรมความเชื่อต่างๆ การรำผีมอญ พิธีโกนผมไฟ การขอขมาต่อผีบรรพบุรุษ การแต่งกาย เป็นต้น

ประเด็นที่ 4 ข้อมูลทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่มีหลากหลาย ได้แก่ วัฒนธรรมการกินเป็นแบบดั้งเดิม โดยอาหารหลักคือ น้ำพริก ผักต้มและแกงกระเจียบ โดยวัฒนธรรมการกินจะเชื่อมโยงกับประเพณีและความเชื่อ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ต้องทำข้าวแช่ถวายพระเพื่อความชุ่มชื้น วัฒนธรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่เด่นชัดของชาวมอญ คือศิลปะการแสดงทะเลมอญ เป็นการขับร้องเกี่ยวพาราสิ่ฝ้ายกับฝ่ายหญิง บวชนาคมอญ พิธีค้าโพธิ์ คือ พิธีที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาของชาวมอญ โดยชาวมอญนั้นยังคงมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พิธีกรรมรำผีมอญ เป็นพิธีที่แสดงถึงการขอขมาลาโทษที่ทำล่วงเกิน พิธีมอญร้องไห้ สำหรับผู้ที่เสียชีวิต เป็นต้น วัฒนธรรมทางภาษาก็เป็นเอกลักษณ์ที่ชาวมอญ ให้ความสำคัญเช่นกันโดยการใช้ภาษามอญในชีวิตประจำวัน การสื่อสารในครอบครัว การสวดมนต์ภาษามอญ เป็นต้น

ประเด็นที่ 5 รูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่ ที่เห็นเด่นชัดคือ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากการท่องเที่ยวของชุมชนชาวมอญ ตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยมีจุดเด่นในด้าน ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมต่างๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์มอญ ประเพณีออกพรรษา การรำผีมอญ การแต่งกาย การตัดบาตรน้ำผึ้ง การแห่ธง ตะขบ ซึ่งนับได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนชาวมอญที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่าย มีความเกี่ยวข้องกันทั้งชาวบ้าน นักท่องเที่ยว เป็นการให้ความรู้ ประสบการณ์และการสร้างจิตสำนึกอันดีต่อกันนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น โดยอิงกับชุมชนการบริหารจัดการและได้รับประโยชน์

ประเด็นที่ 6 หลักการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชาวมอญมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆร่วมกันโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำ และมีบทบาทเป็นเจ้าของทรัพยากรต่าง ๆ ในหมู่บ้าน โดยชาวบ้านมีสิทธิเสรีภาพในความคิด การวางแผนการดำเนินการ ร่วมกันในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งคำนึงถึงสภาพแวดล้อมโดยมีการจัดโครงการเพื่อการรักษาสมดุลของพื้นที่และชาวมอญ ยังมีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การแต่งกายที่สืบทอดมายาวนานและชาวมอญยังมีความภาคภูมิใจ

ในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การแต่งกายที่สืบทอดมายาวนาน และการท่องเที่ยวยังเป็นส่วนเสริมในการยกระดับคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวมอญอีกด้วย เนื่องจากการจัดศูนย์กลางการเรียนรู้เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างคนต่าง วัฒนธรรม โดยให้คำตอบแทนแก่ชาวมอญในท้องถิ่นโดยการ ที่ว่าการบริหารส่วนตำบลบางภาษีให้งบประมาณตอบแทนให้ ชาวมอญ แต่ในความเป็นจริงแล้วชาวบ้านร่วมกิจกรรมต่างๆโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน และเป็นการสร้างสัมพันธ์อันแน่น ในชุมชนอีกด้วย

ประเด็นที่ 7 ปัญหาและอุปสรรค จะพบว่านักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนชาวมอญ ตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมนั้น จะเกิดผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบ กล่าวคือ เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวทำให้เกิด การเพิ่มรายได้ให้กับชาวบ้านเนื่องจากชาวบ้านได้ขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว มีกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และศึกษา ดังนั้นการมาท่องเที่ยวขึ้นเป็นผลกระทบเชิงบวกที่ช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวบ้านและยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของ ชาวบ้านให้มีอาชีพเสริมเลี้ยงครอบครัว ส่วนผลกระทบเชิงลบ คือ ปัญหาเรื่องขยะ ห้องน้ำไม่เพียงพอในการรองรับ นักท่องเที่ยว ขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงป้ายบอกทางเข้าหมู่บ้านที่ไม่ชัดเจนจึงเป็น ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับชุมชนชาวมอญในปัจจุบัน

5. อภิปรายสรุปผล

ชาวมอญเป็นกลุ่มคนที่อพยพมาจากตอนใต้ของพม่าและมาอาศัยตามภูมิภาคต่างๆในประเทศไทยรวมถึงจังหวัด นครปฐมด้วยเช่นกัน โดยชาวมอญจะมีชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย รักท้องถิ่นและความสงบมีศิลปวัฒนธรรมประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เช่น การแต่งกาย ภาษา อาหารการกิน ที่อยู่อาศัยวิถีชีวิต พิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ไหว้ผีเพื่อขอขมา การรำผีมอญ เป็นต้น (พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, 2553) ซึ่งวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่นชาว มอญเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชน เนื่องจากการท่องเที่ยวที่มีการ เรียนรู้ร่วมกันของชาวบ้าน ในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวในด้านทรัพยากรและวัฒนธรรมในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความยั่งยืน ของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยการบริหารจัดการโดยชุมชนเป็นหลัก(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548)

โดยปัญหาและอุปสรรคที่พบ มีทั้งผลกระทบเชิงบวกและเชิงลบ โดยผลกระทบเชิงบวก กล่าวคือเมื่อนักท่องเที่ยว เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนชาวมอญ ตำบลบางภาษี จะก่อให้เกิดรายได้เสริมแก่ชาวบ้านในการขายสินค้าต่างๆ เช่น ขนมเปียะ สูตรชาวจังหวัดนครปฐมเป็นการรวมตัวของชาวบ้านเพื่อสร้างอาชีพเสริม เป็นต้น ส่วนผลกระทบเชิงลบ คือ ปัญหาขยะที่เพิ่มมากขึ้น ตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยือนชุมชนชาวมอญ ปัญหาห้องน้ำไม่เพียงพอกับความต้องการของนักท่องเที่ยว รวมถึงปัญหา ป้ายบอกทางเข้าชุมชนที่ไม่ชัดเจน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดน้อยลง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ ที่ชุมชนชาวมอญประสบอยู่พบว่า ยังขาดงบประมาณที่จะนำมาแก้ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ให้ดีขึ้นได้ ซึ่งชุมชนชาวมอญ คือสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ เช่น ศูนย์การเรียนรู้เพื่อศึกษาเรียนรู้ ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวมอญที่อาศัยอยู่ในตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม โดยใช้ทรัพยากรพื้นที่ที่มีอยู่ และเป็นการร่วมมือร่วมใจกันของชาวบ้านในชุมชนชาวมอญ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนสิ่งนี้คือจุดเด่นเสริมที่เข้ามาช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชนชาวมอญมีเสน่ห์มากยิ่งขึ้น ดังนั้น งบประมาณคือปัจจัยสำคัญที่จะเข้ามาช่วยการพัฒนาศักยภาพรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว โดยชุมชน ให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้นบนพื้นฐานทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทางประวัติศาสตร์และทรัพยากรทาง วัฒนธรรมที่ชุมชนชาวมอญมีอยู่อย่างแข็งแกร่งนั่นเอง

6. ข้อเสนอแนะ

ชุมชนชาวมอญ ตำบลบางภาษี อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในด้านของรูปแบบการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เนื่องจากการมีทรัพยากรต่าง ๆ ที่พร้อม ทั้งในส่วนของทรัพยากรทางธรรมชาติ ทรัพยากรทาง ประวัติศาสตร์ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ดังนั้น การศึกษาหรือการวิจัยในครั้งต่อไป คือการเข้าถึงการพัฒนาและอนุรักษ์ชุมชน ชาวมอญให้รักษาเอกลักษณ์จากรุ่นสู่รุ่น รวมทั้งการพัฒนาด้านโฮมสเตย์ เพื่อการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้หลากหลายกลุ่มมากยิ่งขึ้น

7. เอกสารอ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2550), ข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ,

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

กาญจนรัตน์ ดีเลิศ (2554), บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีมอญ,

นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร

กุลวดี ละม้ายจีน (2552), องค์ประกอบการท่องเที่ยว, อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

เกริกฤทธิ์ เชื้อมงคล (2557), ประวัติศาสตร์มอญพม่า, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยามความรู้

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2549), มอญในสยามประเทศ, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

ชูสิทธิ์ ชูชาติ (2546), การพัฒนาการท่องเที่ยวและการยั่งยืน, แม่ฮ่องสอน : มหาวิทยาลัย

ราชภัฏเชียงใหม่

นิศา ชูโต (2533), ตำราภาควิชาการราชภัฏเพชรบุรี, เพชรบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548), อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว, กรุงเทพมหานคร : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ท่าพระเจ้า

บุหลัน รันตรี (2557), ท่องเมืองเย สเน่ห์แห่งสาวมอญ, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บ้านหนังสือ

เบญจมาศ อุทกศิริ (2549), งานบริการท่องเที่ยว, สมุทรปราการ : โรงเรียนบางพลีราษฎร์บำรุง

ปรัชญากรรณ์ ไชยคช (2546), รูปแบบการท่องเที่ยวชนบท, หาดใหญ่ : มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

พงษ์ศิริ ศิลปบรรเลง (2540), การศึกษาเพลงร่ำมอญของเกาะเกร็ด, นนทบุรี : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พจนา สวนศรี (2546), คู่มือการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โครงการท่องเที่ยว

พยอม ธรรมบุตร (2548), หลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล (2553), ทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนชาวมอญ, นนทบุรี : มหาวิทยาลัย

วัฒนา บุรกลีกร (2541), ลักษณะคำไทยที่มาจากภาษามอญ, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เท็ค โปรโมชั่น แอนด์ แอดเวอร์

ไทยซิง

องค์ บรรจุน (2556), จุดหมายเหตุชาวไทยเชื้อสายมอญ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา

เว็บไซต์นิตยสารการท่องเที่ยว. ค้นเมื่อ 02/07/2558. <https://tourismatbuu.wordpress.com>.

เว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์. ค้นเมื่อ 02/07/2558. <http://www.thairath.co.th>.

เว็บไซต์สารสนเทศอุดรธานี. ค้นเมื่อ 02/07/2558. <http://www.udonthani.go.th>.

เว็บไซต์ห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ค้นเมื่อ 07/07/2558. <http://www.library.stou.ac.th>.

เว็บไซต์โอเพ่นเบส. ค้นเมื่อ 08/07/2558. <http://www.openbase.in.th>.

เว็บไซต์สถาบันการท่องเที่ยวชุมชน. ค้นเมื่อ 08/08/2558. <http://www.cbt-i.org>